

Тарасевич В.М., Білоцерківець В. В., Завгородня О. О., Лебедева В. К. та ін. Міжнародна економіка. Підручник./ За ред. А. О. Задой, В. М. Тарасевича – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 416 с. **5.** Науменко А.П., Тимошенко Є.Л. Покращення зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств // Проблеми системного підходу в економіці. Електронне наукове фахове видання – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/> **6.** Гаркуша О. О. Ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Автореф. [Електронний ресурс]: <http://masters.donntu.edu.ua/2003/fem/garkusha/diss/index.htm>

УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧОЮ ПОТУЖНІСТЮ ВУГЛЕДОБУВНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ВИКОРИСТАННЯ РЕЗЕРВІВ

Худякова І.Є., Державний ВНЗ «НГУ», м. Дніпропетровськ, Україна

Виробнича потужність вугільної шахти і рівень її освоєння є головними індикаторами визначення потенціалу підприємства. Причому термін служби шахти на залишкових запасах десять або більше років не має принципового значення. Головне - це співвідношення основних технологічних ланок підприємства. Кожен виробничий підрозділ шахти характеризується своєю пропускною здатністю (чи потужністю), що визначається можливістю устаткування, наприклад, потужністю вентиляторів головного провітрювання і перетином гірничих виробок, а також їх аеродинамічним опором. На перший погляд, представляється доцільним прийняти як показник освоєння потужності відношення фактичного видобутку, тобто фактичної завантаженості даної виробничої ланки чи процесу по відношенню до його потенційної можливості чи пропускної здатності. Однак таке відношення буде характеризувати не можливості, а їхнє фактичне використання, що, власне кажучи, має суб'єктивний характер. Крім того, визначений таким методом показник буде давати з погляду перспективи шахти невірну інформацію.

Це легко проілюструвати наступним прикладом. Припустимо, що шахта, маючи пропускну здатність підземного транспорту 3 000 т/добу, фактично добуває 1 800 т. При зазначеному підході її показник освоєння потужності дорівнює 0,6. Це наводить на думку про необхідність реконструкції підземного транспорту з метою підвищення коефіцієнту надійності, однак у дійсності потрібна не реконструкція, а поліпшення роботи шахти, тобто використання суб'єктивних факторів. Безумовно, що підвищення рівня освоєння виробничої потужності є значним потенціальним резервом вугільної галузі (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл шахт за рівнем використання виробничих потужностей

Показник	Рівень використання виробничих потужностей, %					
	до 30	31-50	51-70	71-100	101-150	більше 150
Кількість шахт	25	36	32	31	32	15

Вугільна шахта являє собою систему, яка в кожен даний момент має в своєму розпорядженні певні резерви. Серед цих резервів можна виділити технологічні, які у свою чергу підрозділяються на загальношахтні і резерви окремих виробничих ланок. Важливі резерви організаційні, які характеризують безпосередньо використання часу робітників, рівень їх кваліфікації, а також міру використання можливостей устаткування інших елементів шахтного господарства. Організаційні резерви в реальних умовах вугільних шахт досить ємні, й організація виробництва у багатьох випадках далека від досконалої.

Якщо розглядати шахту з точки зору резервування її роботи, то вважається доцільним розділити всю сукупність процесів на дві групи: процеси, які безпосередньо впливають на обсяг видобутку, і процеси, які забезпечують роботу шахти в цілому. До першої групи відносяться основні виробничі процеси і ті, які безпосередньо впливають на підсистеми основного виробничого процесу. До другої групи – процеси, які підтримують функціонування і розвиток

системи. Такий розподіл трохи умовний, оскільки на величину видобутку і роботу шахти впливають у принципі всі процеси, але цей вплив зовсім різний. Отже, і значення міри резервування пропускної спроможності окремих ланок на кінцеві результати роботи шахти неоднакове. Найскладніше, і що вимагає значних витрат – створення резервів у ланках першої групи і, в першу чергу, це пов'язано з провітрюванням шахти, транспортуванням корисних копалин, станом виробок. Через те, що вугільна шахта являє собою просторову систему, розвиток її в часі призводить об'єктивно до зниження резервів. Це можна прослідкувати по кожному процесу. Припустимо, існуюча схема провітрювання дозволяє не лише забезпечити відповідно до існуючих вимог необхідний обсяг видобутку, але і містить деякий регламентований резерв. По мірі відпрацювання запасів вугілля зростає довжина виробок і їх аеродинамічний опір. Для того, щоб подати в очисний вибій і інші виробки необхідну кількість повітря, вентилятор головного провітрювання повинен працювати з великим навантаженням, тобто використовувати резерви, які є у нього.

Стан резервів шахти, особливо по основних виробничих процесах, що безпосередньо впливають на обсяг видобутку, впливає на економічні результати роботи шахти, хоча останні залежать не лише від цього. У будь-якому разі надійність відпрацювання запасів шахт з досить тривалими термінами експлуатації може забезпечити доцільне використання внутрішніх резервів підприємств. Тому сучасне планування завантаження на шахту і резервування повинно здійснюватися з позицій системи в цілому, а не її окремої (провідної) ланки.

Аналізуючи можливі напрямки розвитку вугледобувних підприємств, можна відзначити, що особлива роль приділяється питанням надійності резервування для компенсації негативного впливу природної компоненти. Для будь-якої шахти регіону це означає визначення такої структури технологічної схеми, яка б гарантувала поставку на енергетичний ринок високоякісної готової вугільної продукції. Надійність - це комплексна властивість, вона характеризується низкою одиничних властивостей, таких як безвідмовність, ремонтпридатність, стійкість, режимна керованість, безпека та ін. Особливе місце в цій послідовності займає поняття виживання, оскільки є виключно системною властивістю для збиткового підприємства. Поняття живучості шахт зв'язується з можливістю істотного скорочення виробничого потенціалу під впливом особливої складності відпрацювання запасів і різкого скорочення бюджетного субсидування. При цьому розглядаються первинні непередбачувані порушення: аварії в лавах, відмова окремих елементів в мережі виробок тощо. Слід визнати, по-перше, що резервування не розраховано на повну відмову системи під впливом слабких первинних порушень, по-друге, великомасштабні порушення є важко передбачуваними і не мають вираженого ймовірного характеру. Такими діями можуть бути активні зовнішні впливи у вигляді, наприклад, директивного закриття збиткових підприємств. Очевидно, що підвищення рівня існування вугільних підприємств досягається збільшенням витрат на додаткове резервування технологічних підсистем. Таким чином, функціонування вугільних шахт за рахунок резервування можна визначити, як властивість протистояти великомасштабним зовнішнім діям (непередбачених або умисним), зберігаючи здатність використання виробничої потужності з допустимими показниками ефективності.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПЛОДООВОЧЕВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ І ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Цуприк А.В., ДонНУ, м. Донецьк, Україна

Плодоовочева промисловість України є однією з провідних у сільському господарстві. Плодоовочевий сектор - один з інвестиційно-привабливих секторів економіки, тому його продукція має перспективу стати конкурентоспроможною на світовому продовольчому ринку. В зв'язку з цим, на перший план виходить необхідність подолання проблем розвитку плодоовочевої промисловості України.

Ціни на овочі та фрукти в Україні почали дорожчати ще в 2005-2006 роках, але, на відміну від зернової галузі, інвестиції тут розміщувалися незначні. Як наслідок, різниця між